

Om Stödstrukturer

för socialt företagande

En investering för framtiden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

Inom ramen för Östgötamodellen

– för start, stimulans och tillväxt av sociala företag/
arbetskooperativ finns ytterligare tre skrifter:

Om socialt företagande

Om social franchising

*Kartläggning av
finansieringsmöjligheter*

Stödstrukturer för socialt företagande

Exempel på stöd som ges till sociala företag idag, reflektioner kring detta och förslag på stödjande aktiviteter med fokus på Östergötland.

Skriften du håller i din hand handlar om stödjande aktiviteter för att stimulera sociala företag. Skriften är en av fyra som projektet Östgötamodellen sammanställt.

Projektet har pågått under år 2013 och 2014 med syfte att ge stöd, stimulans och starthjälp till arbetsintegrerande sociala företag/arbetskooperativ. Projektet har beviljats medel ur den Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF). Regionförbundet Östsam var ansvarig för projektets genomförande.

Medfinansiärer och aktiva parter i projektet har varit Motala kommun och Samordningsförbundet östra Östergötland (Norrköpings, Söderköpings och Valdemarsviks kommuner). I projektet har även Boxholm, Kinda, Linköping, Ydre, Åtvidaberg, och Ödeshög kommuner deltagit i olika omfattning. Projektet har syftat till att ta fram förslag på stöd till både kommuner, sociala företag och till kvinnor och män som vill starta företag tillsammans.

En stödstruktur för sociala företag kan handla om olika delar så som finansiering, om kunskap i företagande och om praktiskt stöd genom exempelvis handledning. Stödet kan även finnas på olika nivåer; internationellt, nationellt, regionalt, kommunalt och internt i organisationen. För bästa effekt bör det finnas stödstrukturer som berikas av olikhet och som kompletterar varandra.

I Östergötland fanns vid projektets start en ambition om att identifiera stödformer på olika nivåer och utifrån dessa ta fram förslag på en Östgötamodell.

I denna kartläggning ges exempel på hur stöd har utformats på regional och lokal nivå. Reflektioner och förslag på aktiviteter utgår från Östergötland men kan förhoppningsvis användas även av andra kommuner och regioner.

Rapporten har sammanställts av Anna Winzell, Veronica Højjer, Jonas Lagander och Margareta Wandel

Hösten 2014

Margareta Wandel, Projekt Östgötamodellen, Regionförbundet Östsam

Innehåll

Inledning	7
Reflektioner och rekommendationer	8
Projektets arbete har påvisat att:	9
Projektet anser att länets kommuner och Region Östergötland bör:	9
Projektet föreslår följande stödande aktiviteter:	9
Kartläggning	11
1 Erfarenheter från tidigare rapporter	11
2 Beskrivning av kartläggningens Genomförande	12
3 Vad menas med socialt företagande.....	12
3.1 Social innovation	12
3.2 Arbetsintegrerande sociala företag	13
3.3 Socialt arbetskooperativ	13
3.4 Vem ska integreras	13
3.5 Vilka företagsformer förekommer i de sociala företagen?.....	13
3.6 Del av sociala ekonomin.....	13
4 Nationella aktörer.....	14
4.1 Överenskommelsen inom sociala området	14
4.2 Coompanion Sverige	14
4.3 Sveriges Kommuner och Lansting.....	14
4.4 Famna	15
4.5 Skoopi	15
5 Regionalt arbete.....	15
5.1 Regionförbundet Östsam – Region Östergötland	15
5.2 Region Västra Götaland.....	16
5.3 Region Jönköping	17
5.4 Region Halland	17
6 Samordningsförbundens arbete	18
6.1 Samordningsförbundet Östra Östergötland (Norrköping, Söderköping och Valdemarsvik)	18
6.2 Samordningsförbundet Östra Södertörn (Haninge, Tyresö och Nynäshamn)	18
7 Kommunens stöd till sociala företag	19
7.1 Inventering av tio Östgötska kommuner	19
7.2 Lotsfunktion – Strateg socialt företagande	21
7.3 Satsningen på social ekonomi i Motala kommun	22
7.4 Stödstruktur för sociala företag i Göteborg.....	25
7.5 Umeå och Vännäs stödstruktur	26
7.6 Luleå kommun.....	26
8 Exempel på företag som ger stöd	26
8.1 Coompanion i Östergötland	26
8.2 Serus.....	28
8.3 Kooperativtjänst K	28
8.4 Kooptima	29
8.5 Sociala företag i samverkan.....	29
8.6 GF Sak – ett handledarkooperativ	29

8.7 Karriär-Kraft Göteborg.....	30
8.8 Vägen ut.....	30
9 Inkubator som stödjandestruktur.....	30
10 Social Franchising som stödjandestruktur	31
Policy för socialt företagande. En länksamling på exempel:.....	32
För dej som vill veta mer om sociala företag titta på www.sofisam.se	32

Inledning

Denna skrift syftar till att inspirera lokala och regionala satsningar på stödstrukturer för en dynamisk utveckling av den sociala ekonomin generellt och för fler arbetsintegrerande sociala företag speciellt.

I tider av ekonomisk kris och stora samhälleliga utmaningar så som åldrande befolkning, arbetskraftsbrist, ungdomsarbetslöshet, klimatförändringar och ökande ojämlikhet behöver Sverige, liksom övriga EU länder, satsa på åtgärder som främjar medmännisklighet, delaktighet, demokrati, jämlikhet, hopp och framtidstro. En sådan åtgärd är satsningen på social ekonomi och stödande aktiviteter för att utveckla arbetsintegrerande sociala företag.

Projektet Östgötamodellens syfte och mål handlar om det regionala och lokala behovet av stödande strukturer för fler i arbete.

Stöd för sociala företag kan utformas på olika samhällsnivåer, av olika myndigheter, stiftelser och ideella organisationer samt av företag och enskilda. Stöd kan ges i form av projekt och genom olika former av samverkan, det handlar ofta om någon form av finansiering i kombination med kunskap och kompetens.

Ett kommunalt stöd handlar vanligtvis om att ge kvinnor och män en chans att få arbete, att pröva på arbete och att nå en social gemenskap. För en enskild person kanske det betyder arbete efter flera års arbetslöshet, för någon annan kan det vara en rehabiliteringsinsats efter lång sjukskrivning. För en tredje

kan det vara att få möjlighet till ett första möte med arbetslivet. Behovet av att få hjälp att bryta mönster och komma i kontakt med arbetslivet gäller för alla – män, kvinnor, unga, gamla, svensk eller nysvensk.

Ett regionalt stöd kan:

- utgå från regionala satsningar på en ökad social hållbarhet
- utgå från satsning på en mer jämlik hälsa i befolkningen
- utgå från satsning för fler i arbete

Utifrån ett regionalt perspektiv kan det vara lämpligt att stödja både kommunernas och de nationella aktörernas behov av kunskap inför olika strategiska ställningstaganden och beslut.

Inför framtida beslut om stödande aktiviteter blir det viktigt för både kommuner och regioner att tydliggöra vad det är man vill stödja:

- Vill man stödja alla företag som har en ambition att bidra till ett bättre och mer hållbart samhälle?
- Ska stödet begränsas till arbetsintegrerande sociala företag som bidrar till att fler får arbete?
- Ska stödet begränsas till arbetsintegrerande sociala företag som hjälper kommunen med att uppfylla kraven på meningsfull sysselsättning enligt Lagen om särskilt stöd (LSS) och socialtjänstlagen. (SoL)?
- Annat?

I rapporten "*Att lära av mirakel*" som gavs ut av Tillväxtverket år 2012 finns kapitlet *Om inkubatorer och andra stödstrukturer*.

Där går att läsa att:

”En stödstruktur för arbetsintegrerande sociala företag är ett nätverk av organisationer, myndigheter och personer som alla bidrar till och underlättar för fler företag att starta och överleva. En väl fungerande stödstruktur består både av ett internt nätverk av företag samt ett externt nätverk av myndigheter och organisationer.

Det **interna** nätverket kan betyda att flera kooperativ går samman i en paraplyorganisation/kooperativ som sköter/administrerar gemensamma tjänster. Det **externa** nätverket innebär ett nära samarbete med de myndigheter som deltagarna har kontakt med och får sin ersättning ifrån”.

Reflektioner och rekommendationer

Satsningar på fler sociala företag har både på regional och kommunal nivå handlat om att beskriva nuläget, öka den allmänna kunskapsnivån och tydliggöra och kommunicera nyttan både för den enskilda individen och för samhället. Det verkar vara svårt att ta utvecklingen vidare till ett nästa steg och få har identifierat en målbild kring vart man vill nå.

I intervjuerna med kommunföreträdare konstateras att intervjupersonerna haft olika roller och uppdrag alltifrån kommunchef och politiker till handläggare. Detta är en förklaring till de olika bilder man har av arbetet med sociala företag. Det speglar även frågans komplexitet och brist på tydlig hemvist i den traditionella kommunala organisationen.

Det visade sig att i stort sett alla kommuner som intervjuades saknade mål, policy eller övriga styrdokument kring social ekonomi och socialt företagande.

En rekommendation är att som kommun och region ta ett tydligt beslut om att stödja social ekonomi och socialt företagande. Att låta detta beslut bli transparent samt att bestämma sig för vad och hur det ska följas upp. I sammanhanget bör även tydliggöras de vinster och möjligheter som öppnas upp genom satsningar på sociala företag, både för den enskilde individen och för kommunen. För flertalet av de Östgötska kommunerna har frågan om arbetsintegrerande sociala företag lagts på arbetsmarknadsenheterna. I sin roll som möjliggörare skulle kommunerna tydligare kunna formulera uppdrag direkt till de sociala företagen och på så sätt låta satsningarna bli en del i arbetsmarknadspolitik. Här finns möjligheter som inkluderar sociala kriterier vid upphandling men även att utforska och använda möjligheter med direktupphandling och utformandet av ideella och offentliga partnerskap. En ökad medvetenhet om frågan, dess möjligheter och utmaningar bland flera skulle göra att delaktigheten och därmed förmågan att bidra med lösningar ökar. Att arbeta med frågorna varför, vad, hur och effekter är en vägledning i att skapa en process i varje kommun som med kontinuerlig uppföljning kommer att leda till långsiktiga resultat. Något som påverkar resultat och utvecklingsarbetet är de olika värderingar, attityder, traditioner, förebilder, vanor och mönster som präglar arbetet och synen på strategidokument.

Projektets erfarenheter visar på behovet av en mångfald av stödjandeaktiviteter. Denna mångfald bör stimuleras utifrån de olika målgruppernas behov och utifrån de aktörer som kan och vill bidra. Coompanion med sin sakkunskap, sitt regionala och framförallt nationella uppdrag, gällande kooperativ företagsutveckling utgör en viktig aktör. En aktör vars uppdrag skulle kunna utvidgas till att omfatta arbetsintegrerande sociala företag oavsett organisationsform. Coompanion kan som utförare av stöd – som offentligheten vill ge till sociala företag – stå som garant för att företagen inte tappar sin fristående roll gentemot offentlig sektor.

Samordningsförbunden vars målgrupper i huvudsak överensstämmer med de arbetsintegrerande sociala företagens är en annan viktig aktör. Utifrån projektets erfarenheter är rollen som verksamhetsledare utsatt på många olika sätt. Verksamhetsledaren ska utifrån de sociala företagens dubbla affärsidé ha kunskaper och erfarenheter i sin roll som rehabiliteringsansvarig, i sin roll som företagsutvecklare och i sin roll som ledare/chef. Behovet av stöd i rollen som rehabiliteringsansvarig kring exempelvis olika funktionshinder skulle kunna erbjudas av samordningsförbunden.

Det betyder givetvis mycket för befintliga sociala företag om det finns en kontaktperson i regionen/kommunen så att det är tydligt vem man kan vända sig till och få en första hjälp av. Denna ”lots” kan exempelvis vara ett stöd för sociala företag i deras roll som utförare av verksamheter enligt SoL (Socialtjänstlagen) eller LSS (Lagen om särskilt stöd). Det är viktigt att utforma stöd som inte påverkar de enskilda sociala företagens suveränitet.

För externa aktörer har det även visat sig vara värdefullt att få en ingång i kommunen, någon att ta den första kontakten med och byta tankar kring den sociala innovation eller företagsidé man har funderingar kring. I Norrköping och Motala har flera sociala innovationer fångas upp och getts möjlighet att bearbetas med sikte på att utvecklas till livskraftiga företag oavsett företagsform.

För dem inom den kommunala organisationen som funderar på att utveckla ett självständigt arbetsinte-

grerande socialt företag är det positivt om det finns en person att vända sig till i processen. Den personen kan i sin tur vara en förmedlare till andra resurser och resurspersoner. Det är viktigt att kommunen inte själva driver sociala företag som utförare då sociala företag per definition ska vara fristående från offentlig sektor.

Kontaktpersonen för arbetsintegrerande socialt företagande kan också vara med och sprida kunskap och initiativ över förvaltningsgränser inom kommunen.

För små kommuner kan det vara omöjligt att ha personer med rätt kompetens tillgängliga som intern resurs. I dessa fall blir olika former av samverkanslösningar viktiga. För större kommuner finns med all sannolikhet större möjligheter att tillsätta tjänster med kompetens och uppdrag att stödja ett lokalt utvecklingsarbete.

Projekt Östgötamodellen visar att samverkan ger positiva effekter både gällande möjligheten att använda den egna kompetensen i andra sammanhang och genom överföring av kunskap kollegor emellan. Med denna erfarenhet som grund skulle ett förslag kunna vara att skapa en kompetenspool. Region Östergötland, tillsammans med kommunerna och Samordningsförbunden skulle kunna anställa personer som får uppdraget att arbeta kommunövergripande. Uppdraget skulle vara offentligt inriktat och komplettera det uppdrag som lägger fokus på rådgivning och företagsutveckling som externa aktörer så som exempelvis Coompanion, Kooperativtjänst K, Kooptima och Serus tillhandahåller. Andra aktörer, som skulle kunna bidra inom detta område är; Nyföretagarcentrum, Almi, studieförbund, universitet och redan etablerade sociala företag

Projektets arbete har påvisat att:

- Det finns ett generellt ökat intresse hos både politiker och tjänstemän.
- Det ökade intresset tenderar samtidigt att svalna efter etableringen av ett arbetsintegrerande socialt företag i kommunen. Man är då relativt nöjd och frågan tenderar att upplevas som mindre aktuell.
- Det stora flertalet av både politiker och tjänstemän känner till fenomenet sociala företag och

merparten anser sig veta vad det är MEN skrapar man på ytan är kunskapen grund och bygger mer på tyckande än på fakta.

- Det finns en politisk vilja för att främja socialt företagande samtidigt har denna vilja inte omsatts i olika styrdokument.

Projektet anser att länets kommuner och Region Östergötland bör:

- Finna former som stödjer sociala företag, efter deras behov men med syftet att de ska bli livskraftiga och hållbara.
- Satsa på åtgärder som höjer kunskapsnivån gällande offentliga satsningar på sociala företag och vad sociala företag är. Satsningarna bör riktas både mot företagare och allmänheten men framförallt mot tjänstemän och politiker.
- Skapa policy och andra politiska styrdokument med tydliga mål kring social ekonomi och sociala företag samt klargör hur dessa mål ska följas upp.
- Inrätta handlingsplaner för fler i arbete med hjälp av sociala företag
- Samordna frågan regionalt exempelvis genom att driva olika nätverk.
- Inrätta samverkan som baseras på "penta helix" dvs. offentlig sektor, näringsliv, akademi, aktörer inom social ekonomi /civilsamhället
- Använda den kompetens som finns bland etablerade sociala företag och sociala entreprenörer.
- Utveckla uppföljningssystem som kvalitetssäkrar den verksamhet man vill stödja exempelvis genom att ta fram metoder kring socioekonomiska bokslut och andra former av metoder som mäter både kvalitativa och kvantitativa effekter.

Projektet föreslår följande stödande aktiviteter:

- Inför ett regionalt råd för att involvera den sociala ekonomin i det regionala utvecklingsarbetet. (Västra Götaland) Låt det regionala rådet få i uppdrag att även bli en mötesplats för politik, tjänstemän samt näringslivsföreträdare. Låt arbetet med att skapa mötesplats även inspireras av utvecklingsprocessen i Region Jönköping. Där pågår ett arbete för att skapa en framtida stödstruktur i samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv,

---

akademien, studieförbund, föreningar och aktörer inom social ekonomi.

- Fundera även över om ett stödjande utvecklingsprogram bör finnas tillgängligt med regionala/kommunala utvecklingsmedel riktade mot den sociala ekonomins aktörer.
- Starta en inkubator (Sfinx i Västra Götaland som exempel) för sociala företag. Se över möjligheten till regional samverkan med kommunala/lokala enheter. Se även över möjligheten att koppla inkubatorsverksamheten till samordningsförbunden, samt till motsvarande verksamhet för traditionella företag.
- Tillhandahålla handledarstöd och kunskaper kring olika former av funktionshinder. Tag ett regionalt initiativ för att tillsammans med samordningsförbundens verksamhet och Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO) ta fram underlag för hur detta kan genomföras.
- Tillhandahålla företagsutveckling. Förslagsvis byggs ett regionalt/lokalt system med grundtan-

karna från timbanken i Region Halland. Genom att upphandla grundläggande tjänster från flera olika företag vilka sedan kan ropas av från de företag som beviljas hjälp, skulle både valfrihet, lokalförankring och öppenhet tillgodoses. Uppföljning av verksamheten och de sociala företagen är viktig. Områden som lyfts fram som viktiga är ekonomi, juridik, personalfrågor, arbetsmiljöfrågor och konflikthantering.

- Satsa på lotsfunktionen. Att få en personlig kontakt som informerar både internt och externt har visats sig mycket framgångsrikt. Lotsfunktionen kan vara både regional och kommunal.
- Använd riktlinjer för upphandlingar med social hänsyn både regionalt och kommunalt.
- Underlätta start av arbetsintegrerande sociala företag genom att systematiskt se över den egna verksamhetens möjligheter till att teckna service eller tjänsteavtal samt fundera över övriga former av stöd som kan ses som relevanta.

Kartläggning

1 Erfarenheter från tidigare rapporter

Region Halland gav ett uppdrag till kooperativet Tanke och Handling att genomföra en analys av arbetsintegrerande sociala företag kopplat till samhällsnyttan. Fyra funktioner identifierades som särskilt viktiga:

- **En arbetsplats där människor trivs och stannar kvar.**
För vissa är det sociala företaget en plats där de för första gången upplever sig som en del av ett socialt sammanhang. Incitament som trygghet och förutsägbarhet blir faktorer som gör att man stannar kvar.
- **En plattform för mänsklig utveckling.**
För en del människor är det sociala företaget en plattform där självförtroendet byggs upp, erfarenhet och möjlighet till utveckling av social kompetens erhålls. Tiden i det sociala företaget kan för dessa vara en språngbräda för att gå vidare i livet till ett annat arbete eller studier.
- **En resurs för arbetsrehabilitering**
Ett arbetsintegrerande socialt företag innebär ofta en kombination av försäljning av varor eller tjänster på en marknad, samt erbjudande av olika slags välfärdstjänster till offentlig sektor, företrädesvis kommuner och Arbetsförmedlingen. Människor är under en begränsad tid hos det sociala företaget som erbjuder anpassad verksamhet för den enskilda som en del i en rehabiliteringsprocess.
- **Ett alternativ till daglig verksamhet**
Människor med funktionsnedsättningar eller psykisk ohälsa kan ha svårt att finna ett arbete. De sociala företagen kan bedrivas med uppgift att erbjuda daglig verksamhet. Daglig verksamhet syftar till att ge personer med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning något intressant och meningsfullt att göra på dagarna. Daglig verksamhet kan också vara en del i en plan för att öka en persons möjligheter att få ett arbete. Personer som har en utvecklingsstörning, autism, autismliknande tillstånd eller som fått en hjärnskada som vuxen kan ansöka om daglig verksamhet enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Har man inte rätt till daglig verksamhet enligt LSS så kan man ansöka om sysselsättning enligt socialtjänstlagen (SoL) istället.¹

På uppdrag av Tillväxtverket gjordes 2012 rapporten "Verksamma strategier för ökat och hållbart arbetsintegrerande socialt företagande". I rapporten framgår att nationell, regional eller lokal förankring är nödvändig för långsiktig framgång i de arbetsintegrerande sociala företagen. I rapporten lyfts tre frågeställningar som viktiga och användbara när offentligheten vill stimulera arbetsintegrerande socialt företagande:

1. Förekommer företagande inom den sociala ekonomin i centrala styrdokument på olika nivåer?
2. Matchas stora investeringar i prioriterade tillväxtingsatsningar med möjligheten att skapa jobb för långtidsarbetslösa genom arbetsintegrerande socialt företagande?
3. Arbetar sociala företag och andra aktörer strategiskt med att förankra och förändra de samhällsliga strukturer som företagen är tänkta att verka inom?

I rapporten framgår även vikten av att skapa ett sammanhållet och överblickbart stödsystem. Ett stödsystem som bygger på att de stödjande aktörerna har kunskaper om på vilka sätt de kan samverka samt att de stödsystem som upprättas är hållbart och på sikt även tillvara tar de kunskaper och erfarenheter som byggs upp i de sociala företagen.

I Tillväxtverkets skrift från 2012 "Att stödja utan att styra – hur kan kommunerna göra för att stödja arbetsintegrerande sociala företag" fastställs vikten av att satsningarna på sociala företag är tydliga och legitima. Det är viktigt att fastställa den politiska viljan i policy och strategidokument samt att ge uppdrag till tjänstemän om handlingsplaner och konkreta avtal samt att kommunicera den politiska viljan till medborgare, företag och kommunanställda.

I skriften "Nio områden där politiker och tjänstemän kan göra skillnad för långtidsarbetslösa" som också sammanställts av Temagruppen entreprenörskap och företagande 2012, lyfts utöver behovet av policy, styrdokument och en stödstruktur behovet av finansiering, möjligheten att använda sociala kriterier i upphandling samt kompetensutveckling.

¹ <http://www.kunskapsguiden.se/psykiatri/Teman/sysselsattning/Sidor/default.aspx>

2 Beskrivning av kartläggningens Genomförande

Grundantagandet inför denna kartläggning är att sociala företag bidrar till att kvinnor och män:

- utvecklas och tar sig från utanförskap till ett in- anförskap
- får en bättre hälsa
- känner sig delaktiga i samhället
- upplever att de finns i ett socialt sammanhang
- ges möjlighet till en bättre privatekonomi

Med detta som grund förbättrar kommuner och regioner, genom att utveckla stödjande strukturer och aktiviteter för att stimulera till fler sociala företag generellt och arbetsintegrerande sociala företag speciellt, förutsättningarna att nå samhällsliga mål. Exempelvis fler i arbete, bättre folkhälsa, generell kompetenshöjning och en mer mångfaldig närings- livsutveckling och därmed ett mer hållbart samhälle.

Inom ramen för projektet Östgötamodellen ingick att ta fram underlag inför beslut om och i så fall hur en stödstruktur för sociala företag ska utformas. Projektets referensgrupp (tjänstemän och politiker) ansåg att det fanns behov av att se vilka aktörer som ger stöd idag. Vidare sågs det som önskvärt att låta sig inspireras av hur andra regioner och kommuner har valt att se på och utforma stödjande aktiviteter i syfte att stimulera ett arbetsintegrerade socialt företagande.

Projektet Östgötamodellen har genomfört och redogör i denna skrift för:

- En kommuninventering, som svarar på frågan, om företagande inom den sociala ekonomin före- kommer i centrala styrdokument. Inventeringen genomfördes med de 10 av länets 13 kommuner som på något sätt valt att engagera sig i projektet Östgötamodellen.
- Stödjade insatser till arbetsintegrerande sociala företag. Dels projektets egna verksamheter i Norrköping, Valdemarsvik, Söderköping och Motala och dels med hjälp av köpta tjänster från olika företag. Inom projektets egna verksamheter ingår utformandet av en lotstjänst i kommunerna Norrköping, Valdemarsvik och Söderköping. I Motala har fokus legat på en kartläggning av förenings- livet och aktiviteter för att främja utvecklingen av

den sociala ekonomin. Gällande köpta tjänster ingår framtagandet av workshops med hjälp av AI metodik (Appreciative inquiry på svenska uppskattande förhållningssätt eller styrkebaserad utveckling), företagsutvecklande insatser, insatser med fokus på startmodeller samt nätverksmöten med arbetsintegrerande sociala företag.

- Inventering av stödjande aktörer och aktiviteter på nationell, regional och kommunal nivå. Inven- teringen utgick från erfarenheter i det nationella nätverk som projektet Östgötamodellen valde att engagera sig i. Nätverket bildades år 2012 och den samlande kraften blev Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

I denna skrift redogörs inte för de aktiviteter som gjorts inom ramen för projektet rörande sociala hän- syn utifrån lagen om offentlig upphandling.

Vidare finns en särskild skrift som tar upp projektets arbete kring finansieringsformer.

3 Vad menas med socialt företagande

”Samhälls-entreprenörskap och sociala innovationer tar sin utgångspunkt i viljan att förbättra sådant man anser saknas, eller inte fungerar i samhället och bidra till att de gemensamma, samhällsnyttiga funktioner- na utvecklas.”²

Det finns ett ökande intresse i samhället att driva företag med samhällsliga och sociala mål. Ett vanligt begrepp i dessa sammanhang är socialt företagande. Socialt företagande handlar mer om människor än om den ekonomiska vinst som vanligtvis är i fokus när man talar om företagande. Sociala entrepre- nörer driver förändring både som individer och som grupp. De är ofta engagerade i att förbättra livsvillkoren för enskilda människor och verka för samhällets bästa.

3.1 Social innovation

Sociala innovationer har en social intention både i sitt innehåll och i sitt syfte. Det kan exempelvis handla om nya sociala relationer och samverkansformer. En social innovation är bra för samhället men den kan även innebära att den har ökat samhällets förmåga att gå till handling. Sociala innovationer stimuleras av en gräns-

² <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/insatserfortillvaxt/naringslivsutveckling/samhallsentreprenorskaphochsocialainnovationer.4.3c4088c81204cca906180001274.html>

överskridande samverkan mellan sociala ekonomin, offentlig och privat sektor samt enskilda individer.

3.2 Arbetsintegrerande sociala företag

Grunden för arbetsintegrerande sociala företag är – liksom för vilket företag som helst en affärsidé. Skillnaden är mest tydlig i valet av anställda som oftast består av de som inte har fått möjlighet att erhålla anställning i ett traditionellt företag.

Arbetsintegrerande sociala företag är enligt Tillväxtverkets definition ett företag som driver näringsverksamhet (producerar och säljer varor och/eller tjänster):

- Med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle.
- Som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väldokumenterat sätt.
- Som i huvudsak återinvesterar sina vinster i de egna eller liknade verksamheter som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet.

Under de senaste 15 åren har antalet arbetsintegrerande sociala företag stadigt ökat i Sverige. 1997 var de ca 35 stycken, 2010 var de ca 150 stycken och i år, 2014, är de närmare 350 stycken. De sysselsätter när denna kartläggning görs ca 10 000 personer, varav ca en tredjedel är anställda.

Mer information finns att hämta på www.sofisam.se.

3.3 Socialt arbetskooperativ

Många sociala företag drivs i form av ett socialt arbetskooperativ. Ett kooperativ drivs och ägs av de som arbetar där. Då medlemmarna tillsammans äger verksamheten styrs kooperativet enligt principen en medlem en röst³. På så vis skapas delaktighet med både inflytande och ansvar. I kooperativets styrelse bör kooperatorerna vara i majoritet. I sociala arbetskooperativ är vinstmotivet underordnat syftet att utveckla och göra bruk för var och ens arbetsförmåga och medbestämmande i företagets angelägenheter.

3.4 Vem ska integreras

Historiskt har de arbetsintegrerande sociala företagen i Sverige, i form av sociala arbetskooperativ, dominerats av personer med psykiska eller intellek-

tuella funktionsnedsättningar. Numera är grupperna som anställs och rehabiliteras i syfte att integreras på arbetsmarknaden betydligt bredare. I de sociala företagen finns det:

- ungdomar som inte kommer in på arbetsmarknaden
- personer med lång tids arbetslöshet bakom sig
- nyanlända eller kvinnor och män med utländsk bakgrund
- människor som haft svårigheter att klara av skolan och därefter hitta arbete
- människor med fysiska eller psykiska funktionshinder
- människor med missbruks- och kriminell bakgrund
- personer med lång tids sjukskrivning bakom sig

3.5 Vilka företagsformer förekommer i de sociala företagen?

Sociala företag har samma ansvar och skyldigheter mot kunder och anställda som andra företag. Den juridiska formen för ett socialt företag kan se olika ut.

De flesta som startar ett socialt företag bildar en ekonomisk förening eller en ideell förening. Även stiftelseformen är möjlig. Företaget kan också drivas som ett aktiebolag eller aktieförbund med särskild vinstutdelningsbegränsning (Svb). Företagsformen är tänkt för företag som till exempel startas i privat regi inom hälso- och sjukvårdssektorn då det i företagsformen finns regler för att säkerställa att det mesta av vinsten stannar kvar i företaget. Det viktiga, oavsett om det står svb efter AB eller inte, är att det står i bolagsformen att vinst ska återföras till verksamhetsutveckling och anställningar samt hur bolaget jobbar med delaktighet och påverkansmöjligheter för anställda och deltagare.

3.6 Del av sociala ekonomin

De arbetsintegrerande sociala företagen är en del av den sociala ekonomin, dvs. den del av samhället som inte är offentlig och inte privat utan som utgörs av organiserad verksamhet som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från offentlig sektor.

Verksamheterna har samhällsnytta och/eller medlemsnytta, och inte vinstintresse, som främsta drivkraft. Dessa sociala och ekonomiska verksamhe-

---

³ De 7 kooperativa principerna; <http://www.skoopi.coop/sju-kooperativa-principer/>

ter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar.

Många människor står idag utanför arbetsmarknaden på grund av olika anledningar. Forskning visar att social ekonomi har potential att bryta utanförskap och skapa arbetstillfällen där gemensamma intressen skapar såväl individuella som samhälleliga vinster.⁴ Så väl nationella som internationella forskningsresultat⁵ visar att verksamhet inom den sociala ekonomin:

- Fördjupar demokratin i samhället
- Skapar socialt kapital
- Främjar initiativförmåga och entreprenörskap
- Bidrar till sysselsättning (även av marginaliserade grupper)
- Stimulerar företagande

4 Nationella aktörer

I dagsläget finns ingen särskild lag och inget särskilt regelverk som främjar socialt företagande. Däremot beslutade regeringen år 2010 om en handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag (ASF). I handlingsplanen ingick att se över ekonomiskt stöd, underlätta möjligheten för ASF och ideella organisationer att lämna anbud i offentliga upphandlingar, öka informationen om ASF till offentliga och andra aktörer, se över finansieringsmodeller för ASF samt utveckla statistiken för att kunna söka kunskap om denna typ av företag.⁶

Det sociala företagandet och dess utvecklingsmöjligheter berör många politikområden, däribland social-, närings- och arbetsmarknadspolitik, så det är viktigt med en helhetssyn. Exempelvis är det av extra stor vikt att Arbetsförmedling, Försäkringskassan och socialstyrelsen kan finna gemensamma tolkningar av regelverken, inom arbetsmarknads- och socialförsäkringssystemet. På nationell nivå skulle man på ett tydligare sätt kunna verka för en samverkan mellan de olika offentliga aktörer som berörs och har nytta av de sociala företagens verksamhet.

4.1 Överenskommelsen inom sociala området

Efter en dialog med ett 90-tal organisationer beslutades 2008 om en Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting. Det viktigas-

te målet med Överenskommelsen är att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare men syftet är även att utveckla en större mångfald av utförare och leverantörer av hälso- och sjukvård samt omsorg. Genom det senare kopplas överenskommelsen samman med aktiviteter inom den sociala ekonomin som både är ideellt baserade och som inkluderar socialt entreprenörskap.

Mer information www.overenskommelsen.se

4.2 Coompanion Sverige

Coompanion Sverige är de 25 regionala Coompanions paraplyorganisation. Uppdraget är att på nationell nivå främja kooperativt företagande och arbeta med opinionsbildning för Kooperation och social ekonomi. Coompanion Sverige ska också vara den nationella kontakten mellan det lokala kooperativa utvecklingssystemet och riksdag, regering samt andra nationella organ. Varje regionalt Coompanion runt om i landet ägs och styrs lokalt av sina medlemsorganisationer.

Förutom tillväxtverkets finansiering erhåller Coompanion finansiellt stöd från intresseorganisationer och offentlig sektor. Man driver även projekt och erhåller då projektstöd exempelvis i form av EU medel samt konsultintäkter från sålda tjänster.

Mer information: www.coompanion.se

4.3 Sveriges Kommuner och Landsting

För Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, är det viktigt att alla människors arbetsförmåga tas till vara. SKL har en roll i att på olika sätt stödja det växande intresset i många kommuner för arbetsintegrerande sociala företag. Kommunerna kan både vilja stimulera bildandet av nya företag och omvandla existerande kommunala arbetsverksamheter till fristående företag. SKL har till uppgift att bistå med information, kunskap och kontakter.

Inom SKL drivs ett nätverk bestående av personer inom offentlig sektor som på olika sätt arbetar strategiskt med utveckling av arbetsintegrerande socialt företagande. Förutom representanter från regionförbund ingår även representanter från sam-

⁴ http://serus.se/files/uploads/UPPSATS_HF.pdf

⁵ <http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startside/Regionutveckling/Naringsliv/Social-ekonomi/Fakta-om-social-ekonomi/>

⁶ http://www.tillvaxtverket.se/download/18.2b7844c13856c63b4c386/1369959517978/Rapport_till_regeringen_handlingsplan.pdf

ordningsförbund och kommuner. Genom nätverket sker omvärldsbevakning, goda exempel sprids och erfarenheter utbyts. Det är dessutom ett forum för dialog och frågor och förslag kan föras vidare till politiken eller andra berörda parter.

Mer information: www.skf.se

4.4 Famna

En annan intresseorganisation är Famna. Famna vänder sig till organisationer vilka bedriver hälso- och sjukvård och sociala verksamheter. Famna vill i samverkan med regering och riksdag, departement, myndigheter, landsting och kommuner skapa bättre villkor för den vård och sociala omsorg som bedrivs av idéburna organisationer. Organisationen verkar för att regering och riksdag ska utveckla en samlad politik för den idéburna vård- och omsorgssektorn. Särskilt viktiga är frågorna om upphandlingar och avtal, tillgång till ekonomiska medel för utveckling och/eller nyetablering samt behovet av kunskap och synliggörande av den verksamhet och de värden som idéburen vård och social omsorg utan vinstsyfte representerar.

Mer information www.famna.se

4.5 Skoopi

Skoopi är de arbetsintegrerande sociala företagens intresseorganisation där ca 130 av landets nuvarande arbetsintegrerande sociala företag valt att organisera sig för att driva gemensamma frågor.

Mer information: www.skoopicoop

5 Regionalt arbete

5.1 Regionförbundet Östsam – Region Östergötland

2010 kom rapporten *Arbete för alla – en utredning som visade på den sociala ekonomins potential* när det handlar om att få människor – som av olika anledningar hamnat utanför arbetsmarknaden – att ta sig tillbaka till ett innanförskap. Rapporten skrevs utifrån att Östergötland har en lägre sysselsättningsgrad och högre arbetslöshet än riksgenomsnittet. Rapporten ledde fram till särskilda satsningar på den sociala ekonomi och arbetsintegrerande sociala företag.

Regionförbundet Östsams satsningar på sociala ekonomin generellt och sociala företag speciellt genomförs som en del i folkhälsoarbetet. Folkhälsan påverkas av en mängd olika parametrar. Faktorer som stimulerar och skapar förutsättningar för trygghet och en god hälsa är; att ha ett nätverk av familj och vänner, goda utbildningsmöjligheter, en meningsfull sysselsättning, en rik fritid, en känsla av delaktighet och inflytande över sin livssituation. Folkhälsoarbetet handlar även om att minska hälsofarliga vanor som rökning, hög alkoholkonsumtion och för lite fysisk aktivitet. I enlighet med Folkhälsopolitisk policy för Östergötland 2011–2014 bildades Östgötakommisionen för folkhälsa. Östgötakommisionen – i sitt första utkast till rekommendationer – inkluderar följande med relevans för arbetsintegrerande socialt företagande:

- Ge alla människor möjlighet att arbeta och skapa förutsättningar till egen försörjning efter sin förmåga.
- Garantera utbildning och meningsfull sysselsättning till ungdomar som är eller riskerar att bli arbetslösa.
- Skapa arbetstillfällen för personer med funktionsnedsättning i arbetslivet, och i samarbete med ideella organisationer och socialt företagande.
- Stimulera bildandet av arbetsintegrerande sociala företag för fler i arbete.

Satsningar på sociala företag kan även ses som en del av regionförbundets utvecklingsarbete inom exempelvis kompetensförsörjning, företagsutveckling, integration, kultur och turism. Ett strategiskt arbete för fler sociala företag blir därmed en viktig pusselbit i flera olika verksamhetsområden med hållbar samhällsutveckling i Östergötland som mål.

”Socialt företagande och arbetskooperativ kan vara en del av ett innovativt näringsliv som bidrar till att öka arbetskraftsutbudet”.

”Stora grupper står idag utanför arbetsmarknaden. Det är en ytterst angelägen framtidsfråga för regionen att hitta fungerande åtgärder för att minska arbetslösheten, som för en del även innebär en social isolering från samhällslivet i stort, och skapa en arbetsmarknad där så många som möjligt kan delta.

Här kan bli den sociala ekonomin med sina speciella möjligheter göra viktiga insatser”

Källa: Regionalt utvecklingsprogram > 2030 För Östergötland

Att sträva efter en jämlik hälsa liksom målsättningen arbete för alla är delar i regionförbundets arbete för ökad social hållbarhet. Intresset för företagens samhällsansvar Corporate Social Responsibility (CSR) är också viktigt. CSR innebär att företag bör ta ett frivilligt ansvar för miljö och sociala frågor på ett sätt som går utöver det lagstiftningen kräver. Under den tid som projektet Östgötamodellen genomförts har arbetet med att etablera ett CSR-nätverk i Östergötland pågått. Genom att låta Regionförbundet Östsams engagemang i CSR nätverket vara starkt kopplat till projektet Östgötamodellen har den sociala hållbarhetsaspekten som arbetsintegrerande sociala företag står för i näringslivet kunnat förankras. CSR nätverket East Sweden har utvecklats till att vara en plattform för samverkan mellan privat, offentlig och idéburen verksamhet samt akademien. Från årsskiftet 2015 ligger nätverket under Östsvenska Handelskammaren

Regionförbundet använder nätverk och projekt som medel att nå framgång i sitt utvecklingsuppdrag. I arbetet med social ekonomi och sociala företag bildades under år 2012 ett nätverk bestående av politiker och tjänstemän från länets kommuner. Detta nätverk kom att bli referensgrupp till projektet Östgötamodellen. Detta nätverk låg till grund för den kommuninventering som genomfördes.

Genom projektet har även ett nätverk för sociala företag i Östergötland vuxit fram. Träffar med olika teman som önskats av de sociala företagen har genomförts. Exempel på teman har varit; mediastrategi, konflikthantering, marknadsföring, försäljning och prissättning. Tanken med träffarna har varit att de sociala företagen ska få möjlighet till erfarenhetsutbyte och knyta kontakter. Drygt 15-tal olika företag har medverkat och det har varit ca 20–40 personer per träff. Nätverksträffarna har gett utrymme för generella diskussioner och samtal. Från deltagarna (arbetsledare och anställda i arbetsintegrerande sociala företag rund om i Östergötland) har uttryckts behov av att:

- träffas kollegialt
- veta mer om upphandling
- träffa och få ökad kunskap och kontakt med arbetsförmedlingen
- få stöd i den arbetsledande rollen
- få kunskap kring hur styrelsen kan involveras och ges ökad kunskap om sin roll och funktion.

Ett Interreg IVC projekt vid namn MESSE (Mechanism for Enhancement of Synergy and Sustainability among Enterprises) har varit verksamt under år 2012 till 2014. Genom internationellt utbyte mellan nio länder har goda exempel och verktyg för stöd och stimulans av sociala företag arbetats fram. Resultaten presenteras via en internetportal www.messe-net.eu. På denna sida finns generell information kring socialt företagande i deltagande länder. Det nationella erfarenheterna har spridits lokalt via projektet Östgötamodellen. Sociala företag kan hitta internationella samverkanspartners och flera goda exempel presenteras på ett konkret sätt.

Mer information: www.regionostergotland.se

5.2 Region Västra Götaland

Regionstyrelsen Västra Götalandsregionen antog 19 juni 2012 ett program för Social ekonomi 2012–2015. Ansvarig nämnd är Regionutvecklingsnämnden⁷. Programmet övergripande mål är att främja den sociala ekonomin och dess aktörer samt stärka den sociala ekonomins roll för tillväxt och utveckling i Västra Götaland. Prioriterade insatsområden är:

1. Social innovation och socialt entreprenörskap
2. Opinionsarbete, kunskapspridning och kompetensutveckling
3. Sociala ekonomins förutsättningar
4. Forskning och utveckling
5. Nätverk och samverkan
6. Nationellt och internationellt arbete

Sociala Ekonomins Råd (SER) Sociala ekonomins råd i Västra Götaland består av politiska representanter från Regionutvecklingsnämnden och representanter från de fyra delregionala nätverken för social ekonomi (Göteborg, Fyrbodalen, Skaraborg, Sjuhärad). Avsikten är att tillsammans diskutera frågor och insatsområden för social ekonomi i Västra Götaland.

⁷ <http://www.vgregion.se/socialekonomi>

SER är rådgivande till Västra Götalandsregionens program för Social ekonomi.

Mer information: www.regionvastragotaland.se

5.3 Region Jönköping

I februari 2013 beslutade Regionstyrelsen i Jönköping att tillsätta en förstudie med syfte att undersöka förutsättningarna för en regional stödstruktur/ plattform som gynnar och underlättar start och drift av arbetsintegrerande sociala företag i Jönköpings län. Förstudien avslutas 2014. Samtliga 13 kommuner har visat intresse för att stödja utvecklingen och flertalet av dem vill arbeta vidare med att finna former att stödja start av företag i den egna kommunen.

Ytterligare ett syfte med förstudien har varit kunskapspridning, kartläggning av befintlig kunskap samt identifiering av kompetensförsörjningsbehov. Både offentlig sektor och aktörer inom den sociala ekonomin har uttryckt starkt behov av stödjande strukturer.

Under förstudiens diskussioner med olika parter framkommer att en stödstruktur på regional nivå vore ett bra alternativ. Genom förstudien har kommunernas utvecklingspartnerskap FoUrum, Regionförbundet samt länets Samordningsförbund lyfts fram som möjliga samordnare av en regional stödstruktur för offentlig sektor.

Det pågår även en process i länet där de arbetsintegrerande sociala företagen har gått samman för att skapa en länsövergripande samverkan. Den skulle, på sikt, kunna vara till stöd och hjälp för de sociala företagen med:

- ekonomihantering
- vikarietäckning gällande handledare
- kompetensutveckling
- skrivande av anbud
- gemensam plattform för aktiviteter på marknaden
- gemensam röst utåt mot omvärlden
- gemensam omvärldsbevakning

Förstudien visar på låg kunskapsnivå i hela länet gällande arbetsintegrerande socialt företagande. Seminarium och workshops har genomförts för att öka kunskapen om vad arbetsintegrerande sociala företag

är, samverkan, policys och strategier för främjande av socialt företagande, finansieringsmöjligheter, avknoppning från kommunala verksamheter mm. Bland annat har det resulterat i uppdrag om framtagande av policy för upphandling med sociala hänsyn t.ex. i Jönköping och Vaggeryd. I Värnamo genomförs en förstudie kring möjligheter för etablering av arbetsintegrerande sociala företag som ett resultat av ökad kunskap kring det sociala företagandets möjligheter.

Förstudien visar på behov att etablera ett samarbetspartnerskap baserat på "penta helix" dvs. offentlig sektor, näringsliv, akademi, aktörer inom social ekonomi och eldsjälarna. De sociala företagen är naturligtvis en av de viktigaste aktörerna i ett utvecklingsarbete. Andra aktörer inom den sociala ekonomin så som t.ex. folkbildningen i länet har visat intresse för samverkan och kompetensökning för att finna sin roll. I likhet med stöd till andra typer av företagande genom t.ex. stöd till rådgivningsorganisationer eller näringslivsbolag borde ett övergripande offentligt stöd till förmån för utveckling av arbetsintegrerande socialt företagande ses som självklart.⁸

Mer information: www.regionjonkoping.se

5.4 Region Halland

I Halland har man valt använda sig av de olika aktörer som ger rådgivning till "traditionella företag" för att bygga upp ett stöd till socialt företagande. Exempelvis i Halmstad hänvisas personer som funderar på att starta ett socialt företag av Företagslotsen på Halmstad Näringslivs AB till Nyföretagarcentrum, ALMI eller Skatteverket. Rådgivarna inom dessa organisationer har på olika sätt fått erfarenhet och kunskaper kring sociala företag, kooperativ och föreningar. Dessutom har Halmstads kommun tillsammans med Samordningsförbundet en stödperson/projektledare som förstärker arbetet med en form av lotsfunktion.⁹

Region Halland i samarbete med kommunerna har även infört ett utvecklingsstöd kallat Timbanken. Här ges stöd till de som vill utveckla sitt företag eller planerar att starta ett. Som företagare öppnar man ett konto i Timbanken och får då tillgång till fem timmars kostnadsfri rådgivning under året inom följande områden:

⁸ Förstudien genomfördes av Pernilla Friberg och Bosse Blideman

⁹ <http://www.halmstadsnaringliv.se/sv/nyheter/socialt-foeretagande.php>

- Affärsidé och Affärsplan
- Ekonomi och Juridik
- Marknad och Sälj
- Ledning och Organisation
- Produkter och Tjänster

Rådgivningen inom varje område utförs av 30 kvalificerade konsulter och specialister som valts ut och upphandlats av Region Halland. Det här är ett sätt för att stimulera företagande i stort i regionen och riktar sig till alla typer av företag, således inte specifikt till sociala företag.¹⁰

Mer information: www.regionhalland.se

6 Samordningsförbundens arbete

Samordningsförbunden är ett resultat av Lag (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Ett samordningsförbund är en fristående juridisk person som består av kommuner, arbetsförmedling, försäkringskassan och landstinget. Syftet med finansiell samordningen är att underlätta en effektiv resursanvändning.

De samordnade resurserna ska användas för insatser som syftar till att den enskilde ska uppnå eller förbättra sin förmåga till förvärvsarbete. Utöver de direkta insatserna på individ- och gruppnivå medger även lagstiftningen möjlighet till förebyggande insatser på individ- och gruppnivå. Målgruppen för den finansiella samordningen är personer i förvärvsaktiv ålder (vanligen 20–64 år) som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser och som erhåller offentlig försörjning.

För ett samordningsförbund kan ett socialt företag vara en resurs för att möta behovet av t ex praktikplatser och arbetsrehabilitering.

År 2008 bildades ett nationellt råd som verkar för att bidra till att lyfta fram samordningsförbundens roll och betydelse för genomförandet av EU:s 2020 strategi i Sverige. I det nationella rådet ingår Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, SKL samt Socialstyrelsen. Rådet behandlar frågor om finansiell samordning som är av gemensamt intresse. Syftet med rådet är att, i enlighet med regeringens intentioner,

ge samverkan den legitimitet och förankring som är nödvändig.

På flera håll i landet har Samordningsförbunden utgjort motorn i utvecklingen att finna samverkansformer för att stötta utvecklingen av sociala företag.

Mer information: <http://www.finsam.se/start>

6.1 Samordningsförbundet Östra Östergötland (Norrköping, Söderköping och Valdemarsvik)

Östra Östergötlands samordningsförbund inriktar sig på strukturella förändringar via projekt. Samordningsförbundets strategi är att bygga upp och finansiera verksamhet till de grupper som står längst ifrån arbetsmarknaden och har behov av samordnade insatser. Lokala, långsiktiga, behovsanpassade och över tid föränderliga plattformar ska byggas upp i de tre kommuner där förbundet verkar. Kunskaper och erfarenheter från plattformarna ska sedan spridas och tas tillvara i de ordinarie organisationerna med målsättningen att färre personer hamnar mellan stolarna.

Samordningsförbundet satsade på projektet "Utvecklingsstöd till sociala företag". Under tiden december 2012 till november 2014. En strateg för socialt företagande anställdes. Strategen fick i uppgift att arbeta i alla tre kommuner med placering på näringslivskontoret i Norrköpings kommun.

Satsning ingår som en del av projektet Östgötamodellen och beskrivs under rubriken Lotsfunktion.

För mer information: <http://samordning.org/>

6.2 Samordningsförbundet Östra Södertörn (Haninge, Tyresö och Nynäshamn)

Samordningsförbundet har satsat resurser för att underlätta bildandet av sociala företag som ett medel att kunna vidga arbetsmarknaden och erbjuda möjligheter till rehabilitering och arbete för fler. Konkreta stödjande aktiviteter har identifierats som:

- Dörröppnare till Arbetsförmedlingen – det finns ett stort behov av kontaktpersoner som kan socialt företagande.
- Dörröppnare till kommunerna – praktikplatser, köp av platser för personer med funktionsnedsättning.

¹⁰ Timbanken Region Halland <http://www.timbanken.se/>

- Finansiera visst handledarstöd för nystartade sociala företag efter individuell bedömning.
- Köp av rehabiliteringstjänster
- Ordna mentorer till sociala företag och potentiella sociala företag.
- Hålla nätverksmöten, frukostmöten och seminarier.
- Ordna kostnadsfria studiebesök till andra sociala företag.

Samordningsförbundet Östra Södertörn har även drivit socialfundsprojektet Resursmodellen.

För mer information: www.samordningsforbundet-ostrasodertorn.se

7 Kommunens stöd till sociala företag

7.1 Inventering av tio Östgötska kommuner

I syfte att ta reda på hur det ser ut i Östergötland när det bland annat gäller policy och andra dokument för styrning och ledning så sammanställdes ett frågeunderlag som skickats ut till tio kommuner. Frågorna handlade om hinder och möjligheter, upphandlingar, avtal, målsättningar, behov och utmaningar. Frågeunderlaget har sedan följts upp i intervjuer.

POLICY OCH ANDRA DOKUMENT FÖR STYRNING OCH LEDNING

I stort sett alla kommuner uppger en positiv syn på sociala företag. Dock saknas policy och riktlinjer. Begrepp som social innovation, social hållbarhet, social ekonomi förekommer endast till viss del och då i mer övergripande dokument som planeringsföresättningar, plan för hållbarhet, upphandlingspolicy mm.

Övergripande målsättningar som inkluderar social ekonomi och sociala företag förekommer i en del kommuner.

MÖJLIGHETER OCH HINDER FÖR SOCIALT FÖRETAGANDE:

- Vikten av en bra samverkan med Arbetsförmedlingen och andra offentliga myndigheter, näringslivet, sociala företag och även internt inom kommunen.
- Att kommunerna är stora konsumenter av både varor och tjänster och kan bli mer offensiva i att ge uppdrag till sociala företag och att upphandla

tjänster som innehåller krav på att social hänsyn ska tas. Kommunen kan också bli mer offensiv i att ta emot praktikanter.

- Att någon får uppdrag att vara drivande i frågan om sociala företag och att det avsätts resurser till uppdraget.

På frågan om hinder uppger några intervjupersoner att de inte ser några hinder medan andra ser hinder så som:

- Avsaknad av politisk drivkraft (ingen emot men ingen driver), policy och riktlinjer.
- Resursbrist i allt från personal som skulle kunna vara ansvarig till att man inte har kunskap om hur man ska arbeta.
- Osäkerhet när det gäller att kommunen inte ska gynna någon särskild grupp, alltså en oro över att aktiviteter till stöd för sociala företag innebär att man missgynnar näringslivet i stort.
- Att sociala företag inte utvecklas och blir af-färsmässiga. Risk för "kvinnofalla", personerna i företaget gör det man trivs med men det sker ingen företagsutveckling.
- Kommunens storlek, mindre kommuner ser ett hinder gällande etablering utifrån kundunderlag och behov och den större kommunen ser hinder i att det är många olika aktörer som delar på ansvaret.
- Regler om upphandling.

Så här uttrycker man sig från en kommun när det gäller möjligheter och hinder:

För kommunen är den första frågan hur man ska se på socialt företagande. Å ena sidan kan man se det snävt som ett ytterligare verktyg för arbetsmarknadspolitiska insatser, en syn som varit förhärskande i kommunen. Å andra sidan kan man se socialt företagande i en bredare kontext där det handlar om lokal företagsutveckling och där socialt företagande är en komponent bredvid annat socialt entreprenörskap. Den senare synen sätter fokus på de sociala företagets roll i en växande arbetsmarknad. Vilken utgångspunkt kommunen än väljer påverkas de sociala företagets möjligheter att utvecklas lokalt. Ovanstående gäller också för de sociala företagen själva. Det finns flera exempel på sociala företag som är bra på att arbeta med personal som står långt från

en reguljär arbetsmarknad. Samtidigt är man inte alltid duktig på att driva företag. Ska sociala företag ha en betydelse så behöver man bli bättre både på att hitta lönsamma marknader och ofta också se över hur företaget rekryterar för att både kunna nå organisatoriska och sociala mål samt vara ekonomiskt hållbara på långsikt.

KOPPLINGAR MELLAN KOMMUNEN OCH DEN SOCIALA EKONOMINS AKTÖRER

På frågan om hur man vill beskriva kommunens olika kopplingar till den sociala ekonomins aktörer blir svaren alltifrån att den är trevande till att man startat upp och medverkat till att ett socialt företag etablerat sin verksamhet i kommunen. I det senare fallet har man bland annat skrivit avtal om att köpa tjänster.

Vid genomläsning av svaren gällande avtal med den sociala ekonomins aktörer kan konstateras att den/de representanter som svarat till synes enbart fokuserar på sociala företag och inte tänker på exempelvis avtal med föreningslivet, avtal inom vård och omsorg etc. som egentligen avses då frågan handlar om den sociala ekonomin som helhet.

Politiska beslut kopplat till offentlig upphandling som tar fasta på sociala hänsyn finns enligt respondenterna inte alls i merparten av de tillfrågade kommunerna och endast delvis i övriga utom för en kommun där både kommunstyrelse och kommunfullmäktige fattat beslut om detta. Ett flertal kommuner uppger dock att samtal pågår för hur kommunerna ska stödja företag som har en social dimension.

IDENTIFIERA BEHOV, ÖNSKEMÅL OCH UTMANINGAR (LOKALT, REGIONALT, NATIONELLT)

KOMMUN 1:

- Det finns behov av en verksamhet som ger introduktion till arbetslivet och det finns behov av regionalt stöd för att söka ESF-medel och att få forum för erfarenhetsutbyte med andra. Forum / konferens för omvärldsbevakning – vad som händer inom området (text det som görs inom Östgötamodellen) är positivt. Det är önskvärt med någon som har uppdrag regionalt att ansvara för detta och som är behjälplig i olika frågeställningar.

KOMMUN 2:

- Fortsatt kunskapsspridning, mer information för att skapa en bättre kunskapsbas och förhoppningsvis locka fler till att om möjligt starta företag.
- Fortsätta med uppdraget från politiken att arbeta fram hur man går från vision till styrdokument. Idag finns inga dokument om socialt företagande eller sociala kriterier.
- Behov regionalt är att få kunskapsutbyte samt att man behöver någon som kan arbeta konkret med frågorna.
- Nationellt stöd skulle behövas genom att staten för över medel till kommunerna.

KOMMUN 3:

- Gärna stöd i form av stimulansmedel samt att man nationellt formulerar en vision
- Att frågorna kring sociala företag bör ligga under kommunstyrelsen (KS) för att nå ut till alla nämnder. Dessutom finns behov av att skapa styrdokument.
- Behov av någon som ger energi, har kompetens samt gör uppsökande verksamhet, en funktion som inkubator som kan ge ett långsiktigt stöd.
- Att allt integreras i den ordinarie verksamheten och förstärka den verksamhet som redan arbetar med företagare.

KOMMUN 4:

- Att man, både politiskt och fackligt tar ställning och blir tydliga.
- Att få in målsättningar i inriktningsmålen och att de ska finnas i verksamhetsplanen – först då blir det legitimt att arbeta med frågorna.
- Komplettering i form av riktlinjer, tips, idébank och en som utses att ha ett övergripande ansvar. På detta sätt kommer också uppföljning och utvärdering med i processen.
- Workshop för att informera och ge kunskap till andra (verksamhetschefer och andra chefer).
- Att ansvaret ska ligga på arbetsmarknadsenheten eller eventuellt kommunledningskontoret.
- Behov av regionalt stöd på det sätt som Östgötamodellen har fungerat.
- Behov nationellt är att man anger vad man vill politiskt.

KOMMUN 5:

- Allmänheten behöver mer kunskap om sociala företag och vinsterna med det (och att det inte snedvrider konkurrensen).

KOMMUN 6:

- Det vore bra om kommunen förband sig vid en summa pengar varje år kopplat till kooperativet.
- Kunskap till alla i kommunen om vad ett socialt företag är, att det inte handlar om konkurrens. Att förklara hela samhällsnyttan, att göra ett socialt bokslut som visar på att samhället tjänar på att människor får lön.
- En idé är att i upphandling premiera företag som har ett socialt tänk.
- Att kommunen tar ett större ansvar för de som haft bidrag länge genom att ge uppdrag till kooperativet som i sin tur kan anställa från målgruppen.

KOMMUN 7:

- Kommunen bör ha en basorganisation där t ex ett kommunalt företag kan vara en stödorganisation. Kommunen skulle då kunna få inkomster för att finansiera verksamheten. Kan man skapa ett socialt företagande inom kommunen och hur ska det i så fall se ut?
- Behov av ett ökat medvetande om vad ett socialt företagande är och hur det fungerar i praktiken.

KOMMUN 8:

- Hur kan man mäta framgång med sociala företag? Det skulle vara ett sätt att få näringslivet att förstå nyttan med sociala företag.
- Behov av att utveckla dialogen mellan arbetsförmedling – Kooptjänst – kommunen och individen.
- Upphandlingar är ett viktigt område att bli kunnig inom för att kunna ställa krav på lokalt och socialt ansvar. Lokalt behövs ett politiskt ställningstagande – vad ska prioriteras?
- Att det blir ett flöde mellan kommunal förvaltning/arbetsförmedling/företagare/föreningsliv.
- Östgötamodellen ger medel utifrån. Vår kommun är gärna en pilotkommun för att sedan förmedla erfarenheter till andra.
- Regionalt stöd behövs för att höra hur andra har gjort, få forum för att diskutera de här frågorna och att berätta vad som sker i den egna kommunen.
- Konsultativt expertstöd för att skapa en modell för samarbetet mellan Kooptjänst och AF, någon

som också kan fungera som drivkraft. En extern drivkraft kan vara det som får saker att hända lokalt.

KOMMUN 9:

- Besluta sig för en strategi i relation till sociala företag avseende näringslivsutveckling, upphandling med mera.

KOMMUN 10:

- När det gäller upphandlingar skulle det finnas någon med uppgift att kvalitetssäkra upphandlingar – är sociala hänsyn tagna?
- En svårighet är att det ofta är stora upphandlingar, hur kan ett socialt företag komma i fråga då? Går det att göra upphandlingar på annat sätt?
- En del sociala företag visar inte prov på att vilja bli bärkraftiga (att fungera utan arbetsmarknadsstöd), vad är ambitionen?
- Regionalt borde man se över vad landstinget och länsstyrelsen gör och skulle kunna göra. Det är många som har rollen att säga vad andra kan göra för att gynna socialt företagande, rollerna ska kanske spetsas till och bli "görare".
- Tillväxtverket skulle, t ex istället för banken, kunna ge ett startbidrag till sociala företag. De kan pröva idéerna affärsmässigt och ge stöd beroende av hur företagen kan bära sig ekonomiskt.
- Arbetsförmedlingen som har "starta eget bidrag" skulle kunna ha ett "starta socialt företag bidrag". Arbetsförmedlingen skulle då ha rätten att ställa frågor till kommun och landsting – på vilket sätt de kan stödja/gynna detta sociala företag.

7.2 Lotsfunktion – Strateg socialt företagande

Från december 2012 till november 2014 anställde samordningsförbundet Östra en strateg för socialt företagande med syfte att driva och utveckla kommunala strategier. I uppgiften ingick att vara sakkunnig, och stödresurs i syfte att etablera fler sociala företag. I arbetet ingick även att bygga upp en stödstruktur och ett kontaktnät med berörda myndigheter, organisationer och näringsliv. Viktigt var även att ge information och marknadsföra fenomenet arbetsintegrerande sociala företag både inom och utom kommunerna. Till uppdraget lades även rollen som resurs i att utveckla på vilket sätt kommunerna kan använda sig av sociala kriterier vid upphandlingar

samt driva frågan om socialt ansvarstagande mot näringslivet.

I Norrköping har en strategisk placering av tjänsten som ska stödja utvecklingen av sociala företag lagts på näringslivskontoret. Näringslivskontoret ansvarar direkt mot kommunstyrelsen och därmed ger placeringen tillträde till kommunens olika förvaltningar liksom till de politiskt tillsatta nämnderna. Norrköping har också skrivit in i de styrande dokument (inriktningsdokument) att socialt företagande ska vara en del av kommunens näringslivsstrategi för att arbete för alla ska kunna tillgodoses.

Även i Valdemarsvik var frågan från start näringslivsinriktad men på grund av personalförändringar blev det istället en arbetsmarknadsfråga. Frågan har efterhand här kommit att bli gemensam för både arbetsmarknad och näringsliv.

I Söderköping var intentionen från start att arbetet med sociala företag och sociala kriterier i upphandling skulle vara en fråga för både arbetsmarknads och näringslivskontoren. I praktiken kom frågorna att hanteras inom arbetsmarknadsområdet. Vid projektets slut konstaterades att samverkan mellan näringslivssamordnare och arbetsmarknadschefen är betydelsefull så frågan kommer i framtiden att behandlas gemensamt.

Utformningen av uppdraget präglades av den märkande och kunskapsbärande roll som näringslivskontoret i Norrköping har. Den förväntan som finns på att samverka med andra, att vara ute och besöka både organisationer och företag samt att fungera som både lots och bollplank lade en god grund för arbetet.

Bilden på nästa sida beskriver projektets organisatoriska resultat med de olika roller och funktioner som växt fram utifrån uppdraget tillsammans med efterfrågan på tjänsten samt den samverkan som byggts upp. Projektet kan identifiera vikten av en första linje i stöd till sociala företag.

1. Informations och kommunikations ansvar

I en kommun handlar det om att ge en person uppdrag att svara på alla frågor som rör socialt företagande. Personen är en del av stödstrukturen samtidigt som den lotsar vidare till andra parter.

Personen står för kunskap och kontakter in mot kommunen och ut mot övriga samhället.

2. Samverkansansvar

Ett långsiktigt utvecklingsarbete kräver både vision och mål som olika aktörer kan enas om. För att kunna enas krävs gränsöverskridande ytor där möten sker och där de olika sektorerna och deras företrädare kan dela erfarenheter. Samverkan stimuleras av att någon ges uppdrag att ta ansvar för att sammankalla berörda.

3. Omvärldsbevakning

Ta in ny kunskap och hålla sig uppdaterad med vad som händer internationellt, nationellt, regionalt och lokalt

4. En kommunikativ brygga

I komplexa frågor behövs personer som har gränsöverskridandet som en kompetens. När offentlig verksamhet ska möta den idéburna sektorn, när den idéburna sektorn ska möta näringslivet och när näringslivet ska möta kommunen i frågor som rör sociala företag i sina olika former så är denna funktion mycket viktig.

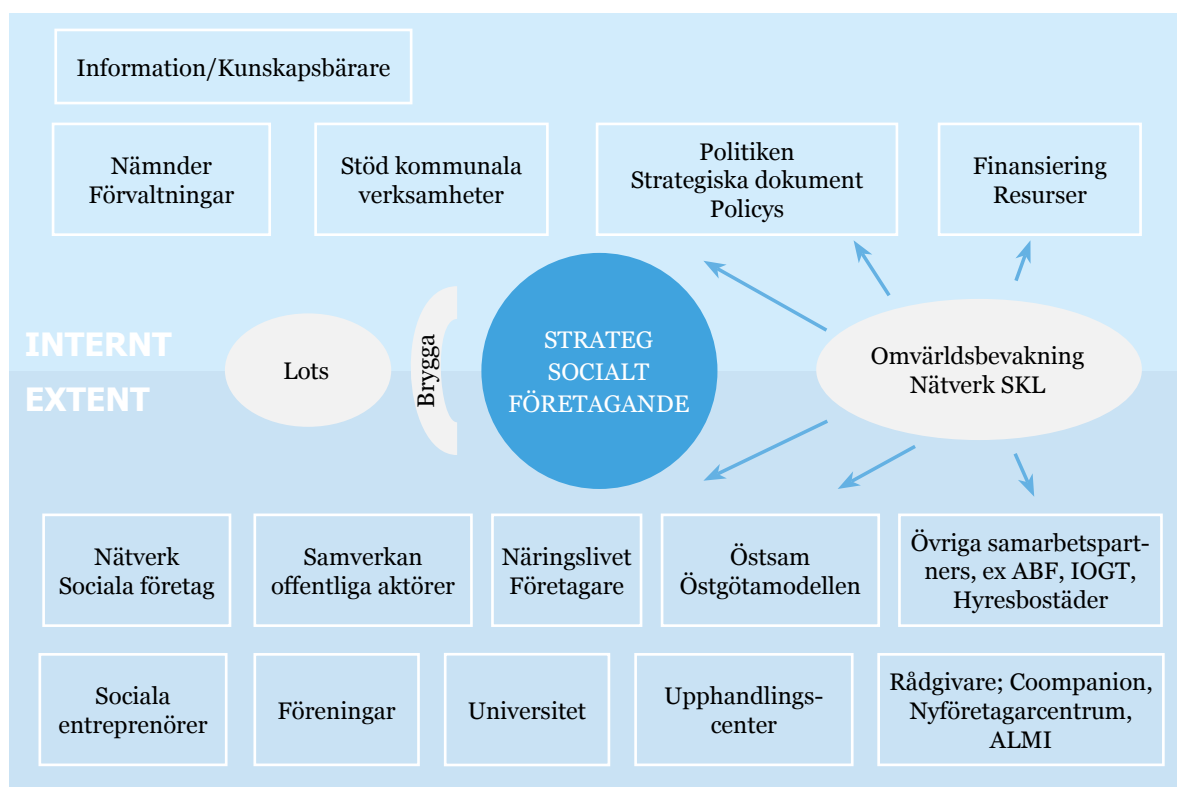
5. Lots inför affärsrådgivning

Fånga in goda affärsidéer och lotsa dessa vidare så att så många som möjligt omvandlas till företag.

Regionalt skulle en motsvarande funktion kunna handla om att nå ut med information om vad sociala företag är, omvärldsbevaka samt ha ett strukturellt uppdrag om att få stödjande aktörer att samverka och överlappa varandra. Även rollen som kommunikativ brygga kan enkelt utgöra en regional ambition. Målgrupp internt mot offentlig verksamhet och externt mot övriga aktörer i samhället.

7.3 Satsningen på social ekonomi i Motala kommun

Kommunfullmäktige beslutade i november 2012 om att genomföra ett utvecklingsarbete för den sociala ekonomin. Målet var att lägga grund för en stark idéburen sektor med god förmåga att bidra till den gemensamma välfärden och till den ekonomiska utvecklingen i kommunen. Man beslutade även att låta det lokala arbetet (Social ekonomi i Motala) bli en del i den regionala satsningen på projektet Östgötamodellen. Under år 2014 anställdes en person med uppgift att ta fram ett förslag till stödstruktur för den sociala ekonomin. Ett del i arbetet var att genomföra en kartläggning.

Bilden beskriver projektets organisatoriska resultat med de olika roller och funktioner som växt fram utifrån uppdraget tillsammans med efterfrågan på tjänsten samt den samverkan som byggts upp. Projektet kan identifiera vikten av en första linje i stöd till sociala företag

Motala kommun driver idag sina näringslivsfrågor via den ekonomiska föreningen Tillväxt Motala. Tillväxt Motala har hundratals lokala företag som medlemmar och är en organisatorisk lösning som skapat operationell egenmakt, förtroende och flexibilitet för näringslivet. En kommunalt anställd näringslivsstrateg kompletterar organisationsmodellen. Tillväxt Motala arbetar med platsmarknadsföring, destinationsutveckling, etableringsfrågor och stödstrukturer för nyföretagande. Med detta som inspiration har arbetet med att ta fram ett förslag till organisering för den sociala ekonomin helt enkelt utgått från samma modell.

Inspiration till tankarna på konsortielösningen som stöds och samverkar med en fristående samhällsorganisation har bland annat hämtats från forskning på University of Marylands enhet "Democracy Collabora-

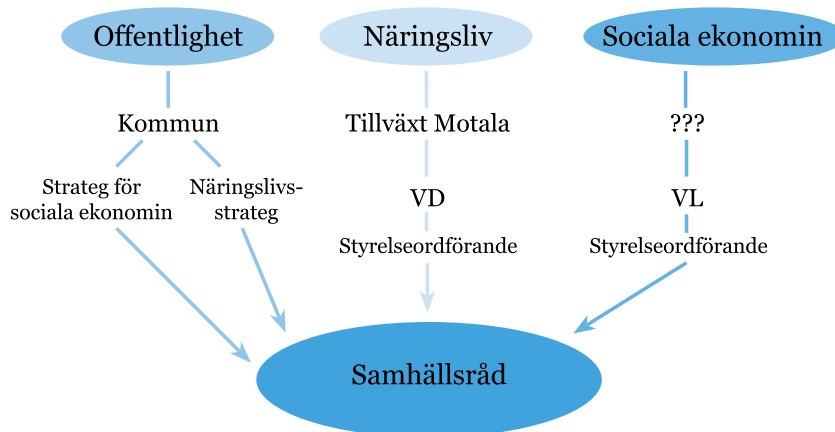
tive". Enheten har utvecklat "Cleveland-modellen" utifrån egen forskning baserad på empiriska förlagor och forskning gällande ekonomiskasynergieffekter som kan skapas via lokala-ankarinstitutioner vid Harvard University. Skillnaden i Motalamodellen blir att detta även kopplas till en fullskalig samhälls-sektoriell lösning med tydlig koppling till kommun och näringsliv.

FRAMTIDSVISION

En ekonomisk eller ideell förening bildas med föreningar, stiftelser och sociala företag som medlemmar. En tjänst som strateg för den sociala ekonomin tillsätts.

För att öka effekterna från satsningen länkas resurserna samman och möts i ett samhällsråd. Hur detta samhällsråd ska utformas överläts till de politiska före-

Motalamodellen

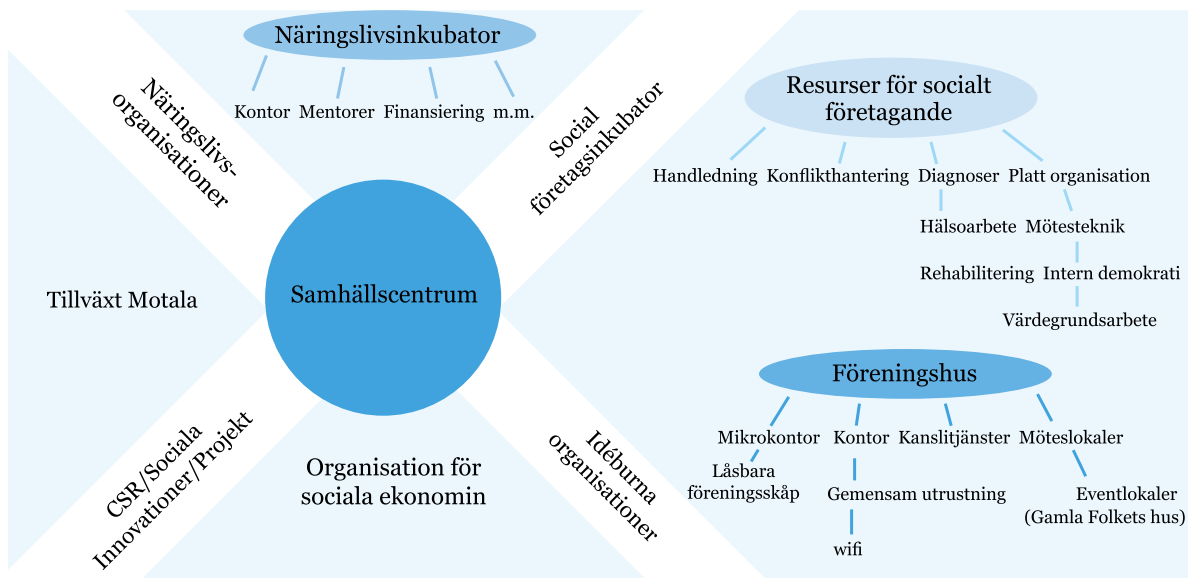
trädarna tillsammans med representanter från berörda parter att utveckla. Inspiration kan hämtas bland annat från Västragötalandsregionen. Den viktigaste uppgiften blir att knyta samman aktiviteter i Tillväxt Motala och dess motsvarighet inom sociala ekonomin med kommunala uppdrag och verksamheter samt vara en mötesplats för sektors överskridande samtal och beslut. Samverkan och synergieffekter bör utvecklas både virtuellt genom exempelvis en gemensam webblösning

med tillgång till onlineportal och fysiskt genom att dela både lokaler och vissa servicetjänster.

En organisation för sociala ekonomins aktörer kan:

- Driva föreningsfrågor, uppmuntra frivillighetsarbete och hålla rådslag mellan idéburna organisationer
- Organisera ett lokalt konsortium för sociala företag/kooperativ – med tillhörande stödstrukturer
- Skapa, länka och uppehålla stödstrukturer åt

Vision för Motala

- idéburna organisationer – fysiska och online
- Organisera och utföra events, utbildningar och projekt
- Erbjuder projektstöd – likviditetsfond, administration, utbildning med mera
- Verkar generellt för att uppehålla de mjuka sociala värdena i Motala
- Gynna och utveckla innovationer inom sociala ekonomin och mellan de tre samhällssektorerna.

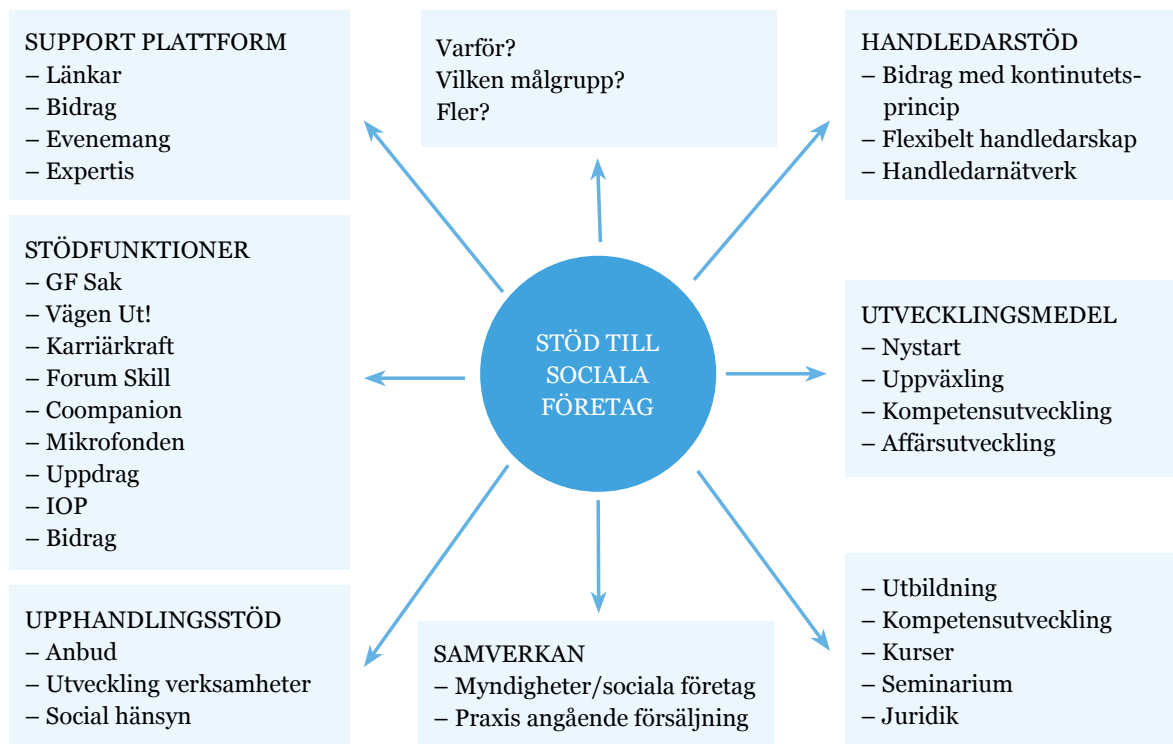
I samband med etablerandet av en stödstruktur för den sociala ekonomin bör en kommunal överenskommelseprocess i linje med den nationella överenskommelsen inom det sociala området från 2008 med föreningslivet starta. Genom en överenskommelseprocess kan kommunen finna stöd för detta sätt att organisera sig, kommunen kan förankra och klarlägga hur samverkan med och mellan de olika organisationerna ska ske och en gemensam policy tas fram.

7.4 Stödstruktur för sociala företag i Göteborg

I Göteborg pågår en process för att se över hur en framtida stödstruktur för sociala företag skulle kunna se ut. I idéskissen nedan från våren 2014 kan man se att en blandning av offentliga aktörer, befintliga kooperativ och andra aktörer som kan vara med och stötta de sociala företagens utveckling.

Under rubriken stödfunktioner nämns i figuren nedan förutom Coompanion och Microfonden tre olika stödjande kooperativ så som GF Sak, Vägen Ut och Karriärkraft. De två sista, (Vägen Ut och Karriärkraft) redovisas som stödjande strukturer fristående från kommunen, att jämföras med de Östgötska kooperativen Kooperativtjänst K och Kooptima.

Kommunalt i Göteborg finns Kooperatörshuset som stöder, utbildar och utvecklar sociala arbetskooperativ inom vård och omsorg. Kooperatörshuset Göteborg är en kommunal stödstruktur som ligger under Social

Idéskiss på framtida stödstruktur Göteborg

resursförvaltning tillsammans med enheten Stöd till social utveckling och Klippankooperativen. Kooperatörshuset har sedan starten 2001 gett utbildningar och varit delaktig i att skapa 15 sociala arbetskooperativ. De erbjuder även utbildningsinsatser till samtliga sociala arbetskooperativ i Göteborg. Fem arbetsintegrerande sociala kooperativ servas även med handledare från Kooperatörshuset. Kooperativen som använder sig av detta stöd har som målgrupp personer med psykisk ohälsa som får stöd till sysselsättning enligt Socialtjänstlagen.¹¹

Kooperatörshuset stödjer på olika sätt utifrån behov i:

- Grupprocessen
- Utvecklingsarbete
- Föreningsarbete
- Bokföring
- Myndighetskontakter
- Arbetsgivarfrågor
- Finansiellt föreningsstöd

Kooperatörshuset riktar sig till blivande och existerande sociala arbetskooperativ, med utbildningar inom följande:

- Starta sociala arbetskooperativ
- Föreningskunskap
- Bokföring
- Arbetsmiljö och arbetsgivarfrågor
- Specifika utbildningar utifrån affärsidén
- Kompetensutveckling inom olika områden

Kooperatörshuset hjälper även till med utveckling av organisationsformer, anställningsformer, samarbeten och olika verksamheter. Behov av en handlingsplan utifrån överenskommelsen för stadens arbete med sektor social ekonomi och finansieringsstöd till social ekonomi.

7.5 Umeå och Vännäs stödstruktur

Kommunerna tillsammans med samordningsförbundet har genom ett projekt beslutat sig för att bygga upp en stödstruktur för sociala företag i syfte att underlätta kontakter och stöd till personer, företag eller organisationer som vill starta sociala företag i Umeå och Vännäs kommun. Projektet ska även öka medvetenheten och kunskapen om socialt företagande. Projektägare är Umeå kommun men Samordningsförbundet, Arbetsförmedlingen och Vännäs kommun bildar en gemensam styrgrupp. Projektet pågår till sista december 2014.

Ett mål har varit att skapa en arena för socialt entreprenörskap med olika aktörer. Ett exempel på stödjande aktivitet är de frukostmöten som arrangerats på temat socialt företagande. God morgon, som träffarna benämns, inbjuder de som driver sociala företag idag och de som är intresserade av att fler sociala företag utvecklas träffas. Inbjudna talare berättar om hur de jobbar med frågan och hur utvecklingen ser ut framåt. Uppslutningen har varit god. Deltagare har varit en blandning av personer från de sociala företagen, Arbetsförmedlingen, Företagarna, Innovationslabbet, representanter från näringslivet och universitetet, Samordningsförbundet, politiker och tjänstemän.

7.6 Luleå kommun

I Luleå kommun finns två goda exempel på stödjande aktiviteter, och en policy en ekonomisk modell för stöd. Luleå kommun har även tagit beslut i kommunfullmäktige om ett kommunalt bidrag till arbetsintegrerande sociala företag.¹²

KOMMUNFULLMÄKTIGE I LULEÅ BESLUTAR ATT:

- Nystartade sociala företag får ett startbidrag i form av ett engångsbelopp på 50 000 vid uppstarten av företaget för att täcka de initiala kostnaderna.
- Att det sociala företaget under år 1 får ett kommunalt arbetsgivarstöd på 30 % av den lön inklusive arbetsgivaravgifter som betalas ut till anställda på lönebidrags- utvecklings eller trygghetsanställningar upp till det tak som staten fastställer för dessa anställningar (f n 16 700 kronor/månad).
- Att det sociala företaget under år 2 får ett kommunalt arbetsgivarstöd på 20 % enligt samma beräkningsmodell.
- Att det sociala företaget under år 3 och kommande år får motsvarande stöd med 10 % enligt samma beräkningsmodell.¹³

8 Exempel på företag som ger stöd

8.1 Coompanion i Östergötland

I samband med att en kooperativ verksamhet startade upp i Ydre utvecklades rutiner och system av Coompanion i Östergötland tillsammans med Kooperativtjänst K. Detta arbete har generaliserats och kan ses som en startmodell för en kommun i arbetet med att

¹¹ Exempel på samverkan <http://www.sofisam.se/?get=files&action=download&id=14-166>

¹² Luleå kommun använder tillväxtverkets definition om sociala företag.

¹³ Sammanträdesprotokoll kommunfullmäktige, april 2014, <http://www.lulea.se/download/18.5c799769145d47ee44c66/1399446356809/KF+protokoll+2014-04-28.pdf>

UR LULEÅS POLICY

I vår ambition om ett hållbart samhälle vill vi aktivt bidra till att förhindra människors utanförskap. Vi vill ge möjligheter till alla människor i vår kommun att ha ett meningsfullt liv. En del i detta arbete är att bidra till att så många som möjligt är en integrerad del i arbetslivet med en meningsfull sysselsättning.

Vår grundtanke är att göra det möjligt för alla människor att bidra till sin egen och samhällets utveckling utifrån sin egen förmåga. I våra ambitioner ser vi att sociala företag kan vara ett framgångsrikt komplement till de övriga insatser som Luleå kommun arbetar med.

POLICY

Luleå kommun ska aktivt arbeta för att öka sin kunskap om sociala företag och dess villkor.

Luleå kommun ska aktivt sträva efter ett ökat samarbete med viktiga aktörer inom området.

Luleå kommun ska arbeta för att synliggöra de sociala företagen såväl internt som externt i kommunen.

Luleå kommun ska aktivt bidra till att sociala företag startas och fortlever.

SYFTE

Tydliggöra kommunens viljeinriktning när det gäller sociala företag.

Tydliggöra kommunens roll i relation till övriga aktörer, offentliga såväl som privata.

Möjliggöra för respektive förvaltning/bolag inom Luleå kommun att se sin roll i arbetet med sociala företag och personer som kan omfattas av dessa.

MOTIV FÖR KOMMUNEN

Motiven för kommunen att arbeta för att stödja tillkomsten och utvecklingen av sociala företag är:

Sociala företag kan främja arbete och sysselsättning för människor som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden, och därmed minska och förhindra människors utanförskap i samhället.

Sociala företag kan stärka och utveckla människors självkänsla och förmåga till ett självständigt liv genom att öka egenförsörjningen.

Sociala företag kan bidra till ett bättre samhälle genom att erbjuda kompletterande tjänster och produkter.

Sociala företag kan frigöra kreativitet och entreprenörskap hos människor som annars skulle ha svårt för den möjligheten

stödja bildandet av arbetsintegrerande sociala företag i kooperativ form.

Förslag till kommunalt inriktad startmodell av arbetsintegrerande sociala företag.

1. Politiskt uppdrag, viljeyttring

Definiera behovet av det sociala företaget. Varför och för vem görs satsningen. Innan ett politiskt beslut krävs insatser så som kunskapsbildning genom seminarium, samtal och enskilda möten med tjänstemän, studiebesök på befintliga verksamheter. En kartläggning av presumtiva deltagare samt en kartläggning av tjänster som kommunen skulle kunna köpa av det sociala företaget behövs också.

I samband med att ett politiskt beslut tas bör även avtal förberedas. Dels gällande antal deltagare från kommunal verksamhet och dels gällande eventuella tjänster som kommunen vill få utförda. När politiskt beslut tagits tas (om inte tidigare) kontakt med övriga myndigheter så som arbetsförmedling och försäkringskassa.

2. Möte med tänkta deltagare från kommun/ arbetsförmedling/försäkringskassa

Träffar med tänkta deltagare. Beslut gällande anvisningsförfarande och villkor.

3. Förankringsmöte med lokala företagsrepresentanter

Träffa företagarförening/ar på orten,

presentera och beskriv det sociala företaget/arbetskooperativet och hur verksamheten kan se ut. Diskutera möjliga samarbeten.

4. *Möte med de som kan tänkas ha uppdrag att utföra*
Genomför en kartläggning av de företag, kommunala verksamheter och föreningslivet som kan tänkas ha uppdrag att utföra.
5. *Gör en preliminär budget och teckna grundläggande avtal*
Hur många deltagare och till vilken ersättningsnivå från kommun/arbetsförmedling/försäkringskassan? Vilka lokaler finns att tillgå och till vilken kostnad?
6. *Rekrytering av lokal projektledare och teckna avtal på lokal att starta i.*
Vid rekrytering titta över möjligheten att hitta någon redan känd person som har erfarenhet från både företagande och social verksamhet? Teckna avtal om lokal.
7. *Rekryteringssamtal med intresserade deltagare*
Intresserade deltagare från informationsträffarna intervjuas. Lämna öppet för förslag till affärsidéer.
8. *Start av verksamhet*
Inventering och utveckling av affärsidéer utifrån deltagarnas kompetens, intresse och erfarenhet.

8.2 Serus

SERUS är ett kooperativ med säte i Sverige men har verksamhet även i Bryssel. Serus erbjuder anpassade tjänster för lokal och regional utveckling genom att bistå myndigheter, organisationer och företag med projektdesign, utveckling och realisering av sina idéer. SERUS arbetar med sociala och ekonomiska aspekter rörande bland annat välfärd, kommunikationer, livslångt lärande och FoU.

Genom aktivt deltagande och påverkan av EU:s politik inom social ekonomi och regionalpolitik har SERUS etablerat ett brett kontaktnät i nuvarande EU:s medlemstater samt starka band med de nya inträdesländerna. Genom utvecklat arbete inom EU:s policyområden och de sociala och regionala aktörerna i Europa har SERUS idag goda möjligheter till påverkan samt orientering av den sociala ekonomins aktörer och regionala aktörer inom europeisk utvecklings- och tillväxtpolitik.

För mer information: www.serus.se

8.3 Kooperativtjänst K

Kooptjänst är ett socialt företag/arbetskooperativ som finns på 8 orter i Östergötland och Södermanland samt Tranås. Målsättningen är att vara ett stödverktyg vid start och drift av verksamheter på de olika orterna. Basen i Kooptjänst utgörs av servicetjänster så som: företagsledning, marknadsföring, personaladministration och ekonomiskredovisning. De operativa enheterna, på olika orter, är egna kostnadsställen inom den gemensamma ekonomiska föreningen Kooperativtjänst K. De lokala enheterna i Kooptjänst betalar in 10–15 procent av sina försäljningsintäkter till koncerngemensamma kostnader och till en gemensam utvecklingsfond. Denna fond kan användas vid investeringar efter beslut i styrelsen.

I styrelsen för Kooptjänst ingår personer med kvalificerad erfarenhet från såväl företagande som politiskt beslutsfattande. Alla ärenden på strategisk nivå ska beslutas i styrelsen efter samråd med berörda lokala enheter.

Cirka hälften av Kooptjänst intäkter kommer från försäljning av praktikplatser och arbetsträning. Övriga intäkter kommer genom försäljning av städtjänster, skötsel av grönytor, transport, flytt, secondhandbutiker samt bygg och snickeri. Därtill kommer etableringen av en mediebyrå, en chokladpralinverkstad och ett hunddagis.

Tanken är att affärsidéer ska tas fram av deltagarna, utifrån deras intresse och kunskaper. De diskuterar sedan med avseende på affärsmässighet för att verksamheten ska bli hållbar. Ambitionen är att en kontinuerlig verksamhetsutveckling ska ske på detta sätt. En del i projektet Östgötamodellen ha handlat om att utveckla samverkan mellan Kooptjänst och Coompanion som en alternativ stödmodell för start av sociala företag. En annan del har haft fokus på företagsutveckling mer generellt. Här har Coompanion gett stöd till bland annat enheter inom Kooptjänst kopplade till affärsmässighet.

Kooptjänst erbjuder tjänster för att:

- Stödja och vara en aktiv part när ett socialt företag/arbetskooperativ startas.
- Samverka kring upphandlingar, inköp och marknadsföring

- Låta sociala företag/arbetskooperativ i olika organiseringsformer köpa in tjänsten att erhålla administrativt stöd¹⁴

Inom ramen för projektet Östgötamodellen har Kooperativtjänst K även tagit fram riktlinjer och viktiga komponenter som tillsammans lägger en grund för en administrativ stödmodell. En tydlig och transparent administration är en grund i den demokratiska struktur som Kooperativtjänst K arbetar efter. Modellen utgår från den egna verksamheten men är generaliserbar och kan användas för att fler kooperativa verksamheter ska kunna starta och få en långsiktig hållbarhet.

I modellen har man tagit fram rutiner för fakturering, med vikt på kundregistrering med kundnummer, kostnadsställe och projekt samt uppdragsbeskrivning och orderutformning, pris och tid. Betalningsrutiner med fokus på att olika kunder ges olika betalningsvillkor och vad som händer när en kund inte betalat. När det gäller bokföring så sker det centralt. Rutinerna gäller därmed endast lokala aktiviteter. Ett ekonomiskt rapporteringssystem har utvecklats för varje verksamhetsdel och kommuniceras varje månad. På detta sätt skapas en delaktighet kopplad till de ekonomiska resultaten.

För mer information se www.kooptjanst.se

8.4 Kooptima

Kooptima är ett förenings- och företagsägt kooperativ som verkar i Östergötland. De arbetar främst för att ge personer med funktionsnedsättningar ökade möjligheter till arbete. Ambitionen är att vara länken mellan människa och arbete, skapa trygghet för individen samt ge stöd till personlig utveckling.

Ägare är Handikappföreningarna i Östergötland, Synskadades Riksförbund i Östergötland, Handikappföreningarnas Samarbetsorgan i Linköping, Östergötlands Handikappidrottsförbund samt Omorgsgruppen i Norrköping.

Kooptima drivs som ett bemanningsföretag för personer med funktionsnedsättning. De rekryterar vanliga jobb ute i arbetslivet som matchas med funktionsnedsatta som har den kompetens som efterfrågas. Efter

lyckad matchning anställer Kooptima personen och sluter avtal med företaget eller organisationen. Kooptima riktar sig även till personer med funktionsnedsättning som är i behov av praktik och arbetsträning.

Ett 20-tal personer med funktionsnedsättning är anställda av Kooptima, men arbetar ute på privata företag, föreningar eller offentlig sektor. Administration, lokalvård, reception, vård och omsorg är huvudsakliga områden.¹⁵

Kooptima finns på flera orter i länet; Norrköping, Linköping, Missmyra Risten Strand, och Mjölby. Under projektets gång etablerades samverkan med Valdemarsviks kommun och en verksamhet både startade och avslutades.

För mer information: www.kooptima.se

8.5 Sociala företag i samverkan

En form av stöd är att etablerade sociala företag går samman och hjälper nya att startas. I Leaderprojektet Återvinning i Samverkan, genomfördes under våren och sommaren 2011 Rondellen i Mjölby tillsammans med Koop M i Vadstena för att hjälpa igång Återvinningen i Skenninge.

Rondellen och Koop M startade först projektet och sedan startades företaget. Ambitionen var att se till att det skapades nya arbetstillfällen för kvinnor och män som varit arbetslösa eller sjukskrivna under en längre tid. Parterna har konstaterat att arbetssättet tillfört en tätare samverkan och ökad kompetens.¹⁶ Ett sådant samarbete kan leda till att ett konsortium bildas samt att verksamhet (nya sociala företag) utvecklas i inkubatorliknande former.¹⁷

För mer info: www.koop-m.se www.rondellen.nu och www.skeningeav.se

8.6 GF Sak – ett handledarkooperativ

Göteborgs Förenade Sociala arbetskooperativ är ett kooperativ som ägs av 6 kooperativ och en ideell förening. I den gemensamma styrelsen måste majoriteten vara representanter för de sociala kooperativen. GF Sak är arbetsgivare för medlemskooperativens handledare. Medlemmarna i den ideella föreningen är personer som arbetar som handledare i något av de arbetsintegrerande sociala företagen.

¹⁴ För mer information se www.kooptjanst.se

¹⁵ Rätt stöd till arbete <https://rattstodtillarbete.wordpress.com/2013/12/19/kooptima-i-norrkoping/#more-1296>

- GF Sak underlättar kontakter med andra företag och nätverk.
- GF Sak har ett uppdrag att vara samhällspåverkande och att föra ut idén om de sociala arbetskooperativen och deras möjligheter att ge människor som står långt från arbetsmarknaden ett arbete och möjligheten att själv styra över sin tillvaro.
- GF Sak samarbetar med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, sjukvården och socialtjänsten om arbetsträningsplatser, praktikplatser, Fas 3 och inom olika projekt.
- GF Sak har en ambition om att hjälpa till att starta upp nya arbetsintegrerande sociala företag.¹⁸

Gf Sak erhåller ett föreningsstöd som täcker ca 75 % av kostnaderna för handledare, koordinator och kanslikostnader. Övrig finansiering, för att täcka de totala kostnaderna och utvecklingskostnader för gamla och nya kooperativ måste arbetas fram på annat sätt. En diskussion förs med kooperativen om de skall bidra med finansiering av handledarna och kansliet t.ex. genom att avstå delar av inkomsterna för den platsförsäljning de har.

För mer information: www.gfsak.se

8.7 Karriär-Kraft Göteborg

Karriär-Kraft startade 1996 som kooperativ organisation med syfte att vägleda människor att utvecklas utifrån egna förutsättningar.¹⁹

Karriär-Kraft är en sammanslutning av arbetsintegrerande sociala företag. Genom individuellt anpassade arbeten stöttar de människor – med eller utan funktionsnedsättning/arbetshinder-att nå sina personliga mål. Alla företag i Karriärkraft drivs i kooperativ form och har gemensam värdegrund. Gemensamt är även att de jobbar för att stärka människors självkänsla och självförtroende, öka delaktigheten i samhället och skapa ökad egenmakt. Organisationen har ett stort nätverk och samarbetar med offentlig sektor, privat sektor och organisationer inom social ekonomi. Karriär-Kraft har en platt organisation där en person har en röst. Beslut fattas gemensamt. Alla kooperatörer inom varje kooperativ har samma lön.

Idag finns det 9 kooperativ och 3 utvecklingsprojekt inom Karriär-Kraft och de verkar inom följande

områden; grafisk produktion, film och media, café och catering, underhåll och service, ekonomi, administration, organisationsutveckling, handledning, secondhand affär och öppen förskola som arbetar med teckenspråk.

För mer information: <http://www.karriarkraft.se/>

8.8 Vägen ut

Genom konsortiet Vägen ut! kooperativen kan företag hitta gemensamma lösningar för strategi och utvecklingsarbete, marknadsföring, ekonomi och styrning. De kan även dela på risker, bygga upp kapital och stötta med resurser vid start av nya verksamheter. Inom konsortiet finns det möjligheter för medarbetarna att hitta karriärvägar och prova nya arbetsuppgifter i systerföretagen²⁰

Konsortiet arbetar med gemensamma frågor som personal- och arbetsgivaransvar, försäkringar och löneadministration för företagen som ingår. Utvecklings- och kvalitetsfrågor, start av nya företag, marknadsföring och avtalsfrågor sköts också gemensamt.

Vägen ut! startade 2002 som ett partnerskap inom ett EU-projekt. Samarbetspartners var Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Kriminalvården, Coompanion och ett antal intresseorganisationer. Vägen ut! har vuxit från 5 företag 2005 till 11 företag 2013. Omsättningen gick från 6 Mkr till 35 Mkr. Under samma period skapades 89 nya jobb.

Vägen Ut! För mer information: www.vagenut.coop

9 Inkubator som stödjandestruktur

Coompanion i Göteborg startade tillsammans med Västra Götalandsregionen och Göteborgs stad, med stöd av ESF medel, inkubatorn Sfinx hösten 2011. Sfinx hjälper människor som står utanför arbetsmarknaden att starta företag tillsammans.

Sfinx ger huvudsakligen stöd på fyra nivåer:

- Fysiska lokaler, kontor, plats för nätverk och möten
- Utveckling av den enskilda individen samt grupper
- Företagande, entreprenörsutbildning, affärsutveckling
- Omvärldsnivå; kompetensutveckling och informa-

¹⁶ Årsredovisning Rondellen 2011 http://www.rondellen.nu/files/rsredovisning_extern_2011_1.docx

¹⁷ <http://skeningeav.se/projekt/>

¹⁸ <http://www.gfsak.se/>

¹⁹ Om inkubatorer och andra stödstrukturer <http://www.sofisam.se/?get=files&action=download&id=14-192>

²⁰ ESF <http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Stockholm/Explosion/>

---

tion till det sociala företagets omvärld, kundbearbetning och styrelsearbete.

Sfinx inkubator ser att hälsan är en viktig faktor och erbjuder kartläggning av den självupplevda hälsan. Det finns även ett karriärstöd där man arbetar med motivation och drivkrafter.

För att de sociala företagen ska kunna få en mjuk start används gemenskapsföretag som en modell. I Sfinx fall innebär det att stödstrukturen utser tre ägare inför starten av företaget samt står för ägandet tills den dag då personerna i företaget (som ofta har sin tidigare försörjning genom socialtjänsten, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan) tar över. Under den här perioden får deltagarna entreprenörutbildning genom inkubatorn.²¹ Det är verksamheternas olika behov som ligger till grund för stödet. Ett stöd som varierar beroende på affärsidé, deltagarnas mognad/kompetens samt övriga förutsättningar.

En förutsättning för att inkubatorn ska kunna fungera och företagen ska kunna starta är att myndigheterna ger deltagarna tid och rätt att behålla sin försörjning under starten av det sociala företaget.

För mer information: www.sfinx.coop/

10 Social Franchising som stödjandestruktur

Att starta företag kräver en bra affärsidé, kunskaper, kontakter och pengar. Ibland kan man låna en idé från ett socialt företag som det går bra för. Det kallas för social franchising.

Social Franchising är stort i Europa och växer i Sverige. Social franchising är ett sätt att samarbeta för att skapa ett nytt företag där man använder erfarenhet från det gamla företaget vilket underlättar företagandet och gör att fler kan starta. Ofta får man betala för ett koncept och en affärsidé. Samarbetet, oftast i nätverksform stärker konkurrenskraften och minskar sårbarheten för det enskilda företaget. I franchise koncept ingår ofta gemensam utbildning, hjälp med administration, rådgivning och stöd till marknadsföring. I Västra Götaland pågår projekt Explosion som handlar om att systematisera utvecklingen av sociala företag i form av Social franchising. Projektet Explosion skalar upp, importerar och utvecklar olika sociala företagskoncept. Länkar för den som vill veta mer.

Projekt Explosion – Social Franchising Sverige:

<http://socialfranchisingsverige.se/>

Le Mat: www.lemat.se

Casa: www.casasverige.com

Macken: www.macken.coop

X-cons & IOU Design: www.x-cons.eu

och www.ioudesign.se

Café REKOMmenderas: www.rekommenderas.coop

Basta: www.basta.se

---

²¹ <http://www.sofisam.se/?get=files&action=download&id=14-192>

Policy för socialt företagande. En länksamling på exempel:.

Övertorneå: <http://www.overtornea.se/Global/Dokument/Kommunledningsf%C3%B6rvaltningen/Policy/Policy%20socialt%20of%C3%B6retagande.pdf>

Tidaholm: <http://www.tidaholm.se/download/18.53ade5ec143b8e39bc22684/1393582837245/+Policy+f%C3%B6r+socialt+f%C3%B6retagande.pdf>

Karlskrona:

<http://www.karlskrona.se/sv/Arbete--Foretag/naringslivsnyheter/Policy-for-arbetet-med-sociala-foretag/>

Växjö: <http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Kommunledningsf%C3%B6rvaltningen/F%C3%B6rfattningssamling/Styrande%20dokument/%C3%96vrigt/V%C3%A4xj%C3%B6%20kommuns%20policy%20och%20riktlinjer%20of%C3%B6r%20samh%C3%A4llsentrepren%C3%B6rskap%20och%20sociala%20of%C3%B6retag.pdf>

Hofors:

<http://www.hofors.se/download/18.309585a613f2b6a2105253/1382005312000/POLICY+F%C3%96R++SOCIALA+F%C3%96RETAG+I+HOFORS+KOMMUN.pdf>

Haninge: <http://www.haninge.se/upload/25400/policy%20sociala%20ofretag.pdf>

Lycksele: <http://www2.lycksele.se/diaweb/famdok.asp?DSN=0&P=182573>

Luleå: <http://www.lulea.se/download/18.4743542213c82a1eb132d5d/1359551499025/2011-04-26+%C2%A7+75+Socialt+fo%CC%88retagande.pdf>

För dej som vill veta mer om sociala företag titta på www.sofisam.se

En investering för framtiden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden